UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE „CAROL I”
Centrul de Studii Strategice de Apărare şi Securitate

DINAMICA MEDIULUI DE SECURITATE
APRILIE – MAI 2016

NATO, FEDERAȚIA RUSĂ ŞI EUROPA DE EST

REACTIVAREA CONFLICTULUI DIN NAGORNO-KARABAH

CRIZA SIRIANĂ ŞI TERORISMUL ISLAMIST

CRIZA EUROPEANĂ A REFUGIAȚILOR (V)

CUPRINS

Studiile incluse în acest material vor fi publicate în paginile revistei *Impact Strategic*.

Capitolul 1
NATO, FEDERAȚIA RUSĂ ŞI EUROPA DE EST

Mihai ZODIAN

Relațiile Est-Vest se caracterizează, în ultimele luni, printr-un amestec interesant de tensiuni şi blocaj strategic, în care hărțuieli minori, măsuri de descurajare, acuzații reciproce, diplomație amintind de Războiul Rece şi dezvoltarea capabilităților se asociază unui context general în care niciuna dintre părți nu pare a înregistra un succes decisiv. Aflată la frontiera sud-estică a NATO şi a Occidentului, România este direct interesată de evoluțiile politico-militare, economice şi identitare din spațiile înconjurătoare. Textul de față cuprinde trei mari secțiuni: una dedicată capabilităților convenționale; o a doua, aspectelor nucleare, în timp ce o a treia cuprinde incidentele acumulate în ultimele luni.

Autoritățile ruse au anunțat, pe 4 mai 2016, că intenționează să formeze trei noi divizii de infanterie motorizată, în vestul şi sudul țării[1]. Acestea vor avea un efectiv de circa 10.000 militari şi urmează a fi desfăşurate în regiunile Smolensk, Voronej şi Rostov pe Don, potrivit publicației *The Moscow Times*[2]. Moscova consideră că măsurile respective sunt un răspuns la deciziile şi acțiunile NATO din Europa de Est, în timp ce Alianța Nord-Atlantică consideră că regimul de la Kremlin poartă principala responsabilitate, date fiind alipirea Crimeii, conflictul din estul Ucrainei şi alte acțiuni în spațiul respectiv[3].

De exemplu, ministrul rus al Apărării, Serghei Şoigu a blamat „creşterea capabilității forțelor NATO în proximitatea frontierelor Rusiei”, pentru adoptarea deciziei respective. Decizia a fost anunțată din ianuarie, dar, potrivit agenției Reuters, oficialul nu a oferit atunci o explicație a acestei măsuri[4]. De cealaltă parte, secretarul general al Alianței, Jens Stoltenberg, a subliniat că toate hotărârile şi acțiunile instituției pe care o reprezintă au un caracter defensiv.

---

[1] Dimitri Solovyov, Lidia Kelly, „Rusia Warns of retaliation as NATO plans more deployments in Eastern Europe”, *Reuters*, 4 mai 2016, http://www.reuters.com/article/us-russia-nato-divisions-idUSKCN0XV0TU; ***, „3 new divisions at Russian border are ‘only one measure’ against NATO build-ul – Russia’s envoy”, 24 mai 2016, *RT*, https://www.rt.com/news/344253-nato-russia-drills-envoy (accesat iunie 2016).

[2] ***, „Details of New Russian Army Divisions to ‘Counter’ NATO Revealed”, *The Moscow Times*, 4 mai 2016, http://www.themoscowtimes.com/news/article/details-of-new-russian-army-divisions-to-counter-nato-revealed/567935.html (accesat iunie 2016).

[3] Dimitri Solovyov, Lidia Kelly, *op. cit.*; ***, „3 new divisions at Russian border are ‘only one measure’ against NATO build-ul – Russia’s envoy”, 24 mai 2016, *RT*, https://www.rt.com/news/344253-nato-russia-drills-envoy (accesat iunie 2016).

[4] Maria Kiselyova, Polina Devitt, Andrew Osborn, „Russia to deploy new divisions on Western flank, form new nuclear regiments”, *Reuters*, 12 ianuarie 2016, http://www.reuters.com/article/us-russia-army-idUSKCN0UQ0YA20160112 (accesat iunie 2016).

În preajma reuniunii la nivel înalt a NATO de la Varşovia, dedicată, printre altele, adoptării de măsuri menite a creşte securitatea în regiunea Europei de Est, s-au conturat mai clar proiectele de desfăşurare a forţelor în statele membre din spaţiul respectiv. Potrivit oficialilor Alianţei, după cum am văzut, scopul este de a asigura apărarea colectivă, nu unul ofensiv. Astfel, şeful Pentagonului, Ashton Carter a anunţat, pe 2 mai, că liderii Organizaţiei Tratatului Atlanticului de Nord au în vedere o forţă de rotaţie formată din patru batalioane sau aproximativ 4000 militari, potrivit agenţiei Reuters, care citează o informaţie publicată de *The Wall Street Journal*[5].

Unităţile vor acţiona în teritoriile Poloniei şi celor trei ţări baltice, Letonia, Lituania şi Estonia, vor participa la exerciţii şi vor beneficia de echipament pre-poziţionat[6]. Ministrul polonez al Apărării, Antoni Macierewicz, a afirmat că un batalion va fi dispus în ţara sa[7]. La rândul său, secretarul general, Jens Stoltenberg, a precizat că Alianţa Nord-Atlantică trebuie îşi dezvolte capabilităţile în condiţiile manifestării unor provocări de securitate în estul şi sudul zonei de responsabilitate[8]. Alte surse vorbesc despre cinci batalioane, inclusiv şeful diplomaţiei britanice, Philip Hammond[9]. Acestea ar urma să fie conduse de membri, precum SUA sau Germania, ceea ce ar trebui să asigure o mai mare credibilitate politicii de descurajare convenţională[10]. Dincolo de numărul precis şi compoziţia trupelor, este important semnalul trimis atât membrilor est-europeni ai alianţei, cât şi Moscovei, referitor la seriozitatea apărării teritoriului statelor NATO.

Conflictele din Crimeea au atras atenţia asupra importanţei unora dintre scopurile Organizaţiei Tratatului Atlanticului de Nord, care, după 1989, au părut a fi mai puţin actuale, anume protecţia faţă de riscul de invazie. În timpul reuniunii la nivel înalt desfăşurată în Ţara Galilor, din septembrie 2014, liderii alianţei au decis adoptarea unui plan de acţiune, care includea stabilirea unei forţe bazată pe rotaţie în Europa de Est, mai flexibilă decât bazele clasice din timpul Războiului Rece, dar suficientă pentru a menţine credibilitatea garanţiilor de securitate ale NATO[11]. La începutul acestui an, preşedintele SUA, Barack Obama, a anunţat sporirea fondurilor dedicate apărării regiunii[12].

Evenimentele respective au avut loc în contextul deteriorării relaţiilor politice dintre Est şi

---

[5] Phil Stewart, „NATO weights four battalions in Eastern states to deter Russia: US”, *Reuters*, 2 mai 2016, http://www.reuters.com/article/us-usa-nato-russia-idUSKCN0XT1ZR (accesat iunie 2016).
[6] ***, „NATO to station four battalions in Poland and Baltics”, *Radio Poland*, http://www.thenews.pl/1/10/Artykul/255015,NATO-to-station-four-battalions-in-Poland-and-Baltics (accesat iunie 2016).
[7] Ibidem.
[8] Ibidem.
[9] Robin Emmott, „NATO may rely on five battalions to deter Russia, Britain says”, 20 mai 2016, *Reuters*, http://www.reuters.com/article/us-russia-nato-military-idUSKCN0YB1I0 (accesat iunie 2016).
[9] Ibidem.
[10] Ibidem.
[11] ***, „Wales Summit Declaration”, *North Atlantic Treaty Organization*, http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_112964.htm (accesat iunie 2016).
[12] Dave Boyer, „Obama wants to quadruple military spending in Europe to counter Russian aggression”, *The Washington Times*, 2 februarie 2016, http://www.washingtontimes.com/news/2016/feb/2/obama-wants-to-quadruple-military-spending-in-euro (accesat iunie 2016).

Vest, deseori fiind invocat spectrul Războiului Rece, chiar dacă există diferențe notabile dintre competiția purtată între 1945/48 şi 1989 şi situația de acum. Este de ajuns să menționăm factori evidenți precum deosebirile legate de structura globală a puterii, teritoriile controlate, practicile militare sau de legitimarea externă şi internă a acțiunilor. Cu toate acestea, există anumite asemănări, la o scală mai restrânsă, mai ales în ceea ce priveşte îndiguirea, măsurile de protecție, strategii de *linkage* sau de construire a credibilității, conflicte limitate sau schimbul reciproc de acuzații.

Problematica nucleară s-a intersectat din nou şi previzibil cu tensiunile provocate de conflictele din Ucraina, angrenând noi dinamici. Mai veche dispută de prestigiu legată de scutul antibalistic, promovat de SUA şi de membrii NATO, a revenit în atenție odată cu activarea bazei din Deveselu, România şi reacția verbală intensă a decidenților de la Moscova. În paralel, actorii majori de pe scena internațională continuă să investească în domeniul nuclear.

Autoritățile americane au declarat operaționale instalațiile antirachetă amplasate în România, în cadrul unei ceremonii oficiale desfăşurate în 12 mai 2016[13]. Cu această ocazie, secretarul adjunct al Apărării, Robert Work a declarat că această tehnologie este necesară ca urmare a evoluțiilor programelor militare urmărite de state precum Iranul[14]. Reprezentații SUA au reamintit că sistemul este defensiv şi nu este direcționat împotriva arsenalului strategic al Federației Ruse[15].

Apărarea antirachetă a trecut prin mai multe etape în ultimele decenii. De la ambițioasa Inițiativă pentru Apărare Strategică a administrației Reagan, inițial trezind speranța unei protecții complete care ar fi desființat echilibrul nuclear, s-a trecut la proiecte mai moderate cu obiective limitate, alimentate de o combinație între dinamica tehnologică, reprezentarea amenințărilor de securitate, politică de prestigiu, dar şi din rațiuni interne. Preşedintele George W. Bush a promovat un nou proiect şi s-a retras din Tratatul ABM, tradițional considerat un element important al tratatelor pentru controlul armamentelor nucleare[16].

Administrația Obama a moderat scopurile şi proiectele predecesorilor, propunând o extensie a sistemului naval Aegis, destinat inițial protecției de teatru. Acesta se va alătura unui ansamblu complex de tehnologii anti-rachetă, iar componentele sale europene vor fi subordonate NATO. Astfel, preşedinția SUA a adoptat o politică relativ pragmatică, ceea ce nu a exclus criticile venite atât din partea dreptei americane, dar şi a Federației Ruse[17].

---

[13] Robin Emmott, „U.S. activates Romanian missile defense site, angering Russia”, *Reuters*, 12 mai 2016, http://www.reuters.com/article/us-nato-shield-idUSKCN0Y30JX (accesat iunie 2016).
[14] Ibidem.
[15] Ibidem.
[16] ***, „Balistic Missile Defense”, *Council on Foreign Relations*, *CFR Backgrounders*, http://www.cfr.org/missile-defense/ballistic-missile-defense/p30607 (accesat iunie 2016).
[17] Ibidem; Ken Dilanian, USA Today, „Obama scraps Bush missile-defense plan”, *ABC News*, http://abcnews.go.com/Politics/obama-scraps-bush-missile-defense-plan/story?id=8604357 (accesat iunie 2016); Katie Sanders, „Romney: Obama stopped missile defense shield ‘as a gift to Russia’”, *Politicfact*, 23 martie 2014, http://www.politifact.com/punditfact/statements/2014/mar/23/mitt-romney/romney-obama-stopped-missile-defense-shield-gift-r (accesat iunie 2016).

Moscova şi-a manifestat opoziţia dură faţă de operaţionalizarea bazei de la Deveselu. Preşedintele rus, Vladimir Putin a lansat o serie de critici, considerând că „suntem forţaţi să ne gândim cum să neutralizăm ameninţările emergente”, referindu-se direct la decidenţii din Europa de Est[18]. Comentatorii au interpretat afirmaţiile şefului de stat inclusiv ca o ameninţare la adresa României sau Poloniei, statele din regiune unde există elemente ale scutului[19]. Liderul rus a revenit, pe 28 mai, indicând direct cele două state[20].

Cu toate acestea, în logica echilibrului nuclear, acest tip de avertisment este contrat de faptul că nici Rusia, nici SUA nu au interesul să folosească tehnologia respectivă, deoarece costurile potenţiale ar depăşi orice beneficiu imaginabil[21]. În consecinţă, declaraţiile par a fi mai curând inspirate de raţiuni de prestigiu, riscând să consolideze opoziţia faţă de acţiunile Moscovei în rândul ţărilor din Europa de Est. De altfel, afirmaţiile liderului de la Kremlin au atras criticile decidenţilor din ţările vizate[22].

Au continuat şi disputele sau cel puţin, semnele de întrebare legate de arsenalele şi programele nucleare. Moscova construieşte un nou model de rachetă balistică intercontinentală grea (ICBM), cu propulsie lichidă, R28 Sarmat, concepută pentru a transporta zece focoase nucleare independente (MIRV), destinată, formal şi pentru a contracara eventuale scuturi anti-rachetă de dimensiuni strategice[23]. Generalul Serghei Karakaiev, responsabil de arsenalul nuclear, a declarat că acest tip va înlocui mai vechea RS20V Satan în unităţile din Siberia de Est şi Uralii de Sud[24].

Racheta ar urma să fie testată în cursul acestui an, deşi nu este clar dacă nu vor exista întârzieri şi ar putea include, într-o anumită măsură, focoase hipersonice[25]. Atenţia acordată de mai mulţi ani de către Federaţia Rusă sectorului nuclear a atras o serie de critici din partea decidenţilor occidentali[26]. Toate aceste anunţuri oficiale ale autorităţilor ruse trebuie privite cu

---

18 ***, „Putin says Russia will neutralise threats after US opens missile base”, *BBC News*, 14 mai 2016, http://www.bbc.com/news/world-europe-36289155 (accesat iunie 2016); M.I., „Putin ameninţă România: V-aţi putea afla în raza de acţiune a rachetelor ruseşti”, *Hotnews*, http://www.hotnews.ro/stiri-international-21033415-putin-ameninta-romania-ati-putea-afla-raza-actiune-rachetelor-rusesti.htm (accesat iunie 2016).
19 Ibidem.
20 Ibidem.
21 Pe larg în Joseph S. Nye jr., David A. Welch, *Understanding global conflict and cooperation: Intro to Theory and History*, Pearson, f.l., 2014, pp. 183-185.
22 M.I., *op. cit.*
23 Dave Majumdar. „Russia is building the largest ICBM ever...”, *The National Interest*, 9 mai 2016, http://nationalinterest.org/blog/the-buzz/russia-building-the-largest-icbm-ever-america-should-be-16122 (accesat iunie 2016).
24 ***, „East Siberian, Urals missile divisions to get Sarmat ICBMs”, *TASS*, 6 mai 2016, http://tass.ru/en/defense/874290 (accesat iunie 2016).
25 ***, „Hypersonic warhead for future ICBM successfully tested in Russia – report”, *RT*, 22 aprilie 2016, https://www.rt.com/news/340588-hypersonic-warhead-sarmat-tested (accesat iunie 2016); ***, „Problems with new Russian ballistic missile cause postponement of tests – source”, *TASS*, 11 mai 2016, http://tass.ru/en/defense/874909 (accesat iunie 2016).
26 Robert Burns, „US Defense Secretary: Russia is ‘nuclear saber-rattling’, *Business Insider*, 3 mai 2016, http://www.businessinsider.com/ash-carter-says-russia-nuclear-saber-rattling-2016-5 (accesat iunie 2016).

spirit critic, cum deseori servesc căutării de prestigiu prin demonstrarea puterii militare, în termenii lui Hans Morgenthau, în timp ce rezultatele se pot dovedi a fi mai tardive sau mai puțin impresionante din punct de vedere tehnic, dar sugerează o tendință importanta şi concepția politica de mare putere clasică, bazată pe teritoriu, centralizare şi forță armată care, probabil, o motivează[27].

Potrivit *The Moscow Times*, citând estimări oficiale, Federația Rusă a crescut numărul focoaselor nucleare amplasate pe rachete cu 170, atingând circa 1.700, în cursul lui 2015[28]. Cu toate acestea, potrivit lui Hans Kristensen, ar fi vorba mai curând despre o consecință a programelor de modernizare, cu caracter temporar, ca urmare a lansării unui nou submarin strategic, mai curând decât o încălcare sau repudiere a tratatului START promovat de administrația Obama, care prevede limite de 1550 focoase până în 2018[29]. Ceea ce trebuie reținut este că politicile de înarmare continuă şi la nivel nuclear, în noul climat creat de conflictele din Ucraina şi de tensiunile Est-Vest asociate[30].

De exemplu, preşedintele rus, Vladimir Putin, nu a participat la reuniunea la nivel înalt dedicată domeniului nuclear organizat de administrația americană în acest an[31]. Inițiativa reprezenta o componentă a politicii din acest sector promovată de preşedintele Obama, destinată negocierii celor mai bune mijloace politice, şi nu numai, pentru controlul proliferării, o distanțare față de abordarea predecesorului său, George W. Bush, care accentua aspectele unilaterale sau prin coaliții flexibile[32]. Liderul de la Casa Albă a criticat, cu această ocazie, „viziunea" omologului său rus de „a privilegia puterea militară".

Pe lângă acțiunile şi strategiile de descurajare convențională şi nucleară, în ultima perioadă s-au petrecut o serie de incidente între forțele NATO şi cele ale Federației Ruse, în general interceptări de avioane şi lucruri similare. Două aparate ruseşti au survolat de aproape distrugătorul american Donald Cook, fără a avea însă armament la bord, tot în aceeaşi regiune. De asemenea, potrivit CNN, forțele aeriene ale aceluiaşi stat au interceptat un avion de recunoaştere american în zona Mării Baltice in cursul lunii aprilie[33].

---

[27] Hans Morgenthau, *Politica între națiuni. Lupta pentru putere şi lupta pentru pace*, Editura Polirom, Iaşi, 2007, pp. 121-122.
[28] Anna Dolgov, „Russia increases nuclear warheads while US decreases its arsenal", *The Moscow Times*, 4 aprilie 2016, http://www.themoscowtimes.com/news/article/russia-increases-nuclear-warheads-while-us-decreases-its-arsenal/564666.html (accesat iunie 2016).
[29] Ibidem.
[30] Ibidem.
[31] Simon Shuster, „Why Russia is rebuilding its nuclear arsenal", *TIME*, 4 aprilie 2016, http://time.com/4280169/russia-nuclear-security-summit (accesat iunie 2016); Dan de Luce, Reid Standish, „US-Russia tensions jeopardize effort to lock down loose nukes", *Foreign Policy*, 31 martie 2016, http://foreignpolicy.com/2016/03/31/u-s-russia-tensions-jeopardize-effort-to-lock-down-loose-nukes (accesat iunie 2016).
[32] Ibidem.
[33] Ryan Browne, „Russian jets keep buzzing U.S ships and planes...", *CNN Politics*, 19 aprilie 2016, http://edition.cnn.com/2016/04/18/politics/russia-jets-buzz-u-s-ship-rules-of-engagement (accesat iunie 2016).

Secretarul american de stat, John Kerry a acuzat Moscova că practică un comportament „riscant, provocatori şi periculos", incidentele respective putând să conducă la confruntări. În acelaşi timp, a reafirmat atitudinea clasică a marii puterii maritime dominante, subliniind că „SUA nu vor fi intimidate în marea deschisă"[34]. Autoritățile de la Kremlin au susținut, potrivit AFP, că au fost „respectate toate măsurile de siguranță necesare"[35].

Aceste incidente au fost discutate în cursul primei întrevederi NATO-Rusia desfăşurate în ultimii doi ani, odată cu declanşarea crizei din Ucraina. Cele două părți au prezentat, aparent, poziții contradictorii asupra evenimentelor şi aspectelor generale ale politicilor urmările de actorii politici pe care îi reprezintă. Secretarul general al Alianței Nord-Atlantice, Jens Stoltenberg, a declarat, după convorbiri, că este vorba despre „diferențe profunde şi persistente"[36].

Se poate observa un anumit contrast între declarațiile oficiale şi acțiunile adoptate de statele NATO şi Federația Rusă. În timp ce primele par a indica o ostilitate crescândă, cele din urmă par a fi extrase dintr-un manual de teoria jocurilor elaborat în timpul Războiului Rece, sugerând, aşa cum amintea *Deutsche Welle* pentru liderii de la Moscova, foarte mult calm şi control asupra acțiunilor şi reacțiilor[37]. În acest context, România are ocazia de a-şi demonstra importanța în cadrul Alianței Nord-Atlantice şi de-a întări relațiile cu SUA, dar şi de a-şi realiza unele interese specifice.

---

[34] ***, „US Air Force plane intercepted by Russian Jet in unsafe manner: Pentagon", *AFP/Yahoo News*, https://www.yahoo.com/news/us-air-force-plane-intercepted-russian-jet-unsafe-010356886.html (accesat iunie 2016).
[35] Ibidem.
[36] ***, „Russian envoy to NATO warns US over Baltic Sea incident involving destroyer", *FOX News*, 21 aprilie 2016, http://www.foxnews.com/world/2016/04/21/russian-envoy-to-nato-warns-us-over-baltic-sea-incident-involving-destroyer.html (accesat iunie 2016).
[37] Roman Goncharenko, „Russia prepared for US tanks in Eastern Europe", *Deutsche Welle*, 31 martie 2016, http://www.dw.com/en/russia-prepared-for-us-tanks-in-eastern-europe/a-19157099 (accesat iunie 2016).

Capitolul 2
REACTIVAREA CONFLICTULUI DIN NAGORNO-KARABAH

Cristian BĂHNĂREANU

Nagorno-Karabah (NK) este subiectul unuia din conflictele înghețate specifice regiunii extinse a Mării Negre, disputa asupra statutului provinciei constituind o sursă majoră de tensiuni între guvernele Armeniei şi Azerbaidjanului şi conducerea autoproclamatei republici Nagorno-Karabah, în medierea cărora s-au implicat şi alți actori internaționali – OSCE, prin intermediul Grupului de la Minsk, format din Franța, Federația Rusă şi SUA, în calitate de copreşedinți. De-a lungul timpului, Linia de Contact (granița NK), ce se întinde pe mai mult de 100 de kilometri, a constituit, în mod constant, una dintre cele mai periculoase zone militarizate din vecinătatea Europei (figura nr. 1).

Figura nr. 1 – Regiunea Nagorno-Karabach şi zonele adiacente[38]

[38] ***, *Why Progress on the Nagorno-Karabakh Standoff May Be Imminent*, Stratfor, 14 noiembrie 2015, URL: https://www.stratfor.com/analysis/why-progress-nagorno-karabakh-standoff-may-be-imminent.

NK este o enclavă ce ocupă o suprafață de 4.400 km^2 în interiorul Azerbaidjanului, locuită în proporție covârşitoare de armeni. În anul 1989, populația din regiune era de aproximativ 189.000 de locuitori, din care 76,9% erau armeni şi 21,5% azeri[39], iar restul ruşi, ucraineni şi alții. În prezent, peste 95% din populația NK este de origine armeană, majoritatea azerilor, ruşilor şi ucrainenilor părăsind regiunea.

Tensiunile şi controversele asupra regiunii datează de la începutul secolului al XX-lea. Înainte de anul 1920, Nagorno a fost parte a Armeniei, dar după acordul ruso-turc din acea perioadă, s-a decis că zona aparține Azerbaidjanului. Astfel, în 1923, autoritățile de la Baku şi-au asumat controlul NK.

În timpul erei sovietice, conflictul a fost suprimat. La 20 februarie 1988, consiliul regional din Nagorno a decis că regiunea ar trebui integrată în Armenia, ceea ce a generat imediat o acțiune de impunere a controlului direct al Moscovei asupra teritoriului respectiv (ce s-a menținut până pe 28 noiembrie 1989). În acelaşi an, la 1 decembrie, Armenia a declarat regiunea ca parte a republicii armene unificate.

În anul 1992, părțile direct implicate în conflict s-au modificat: una a dispărut odată cu colapsul Uniunii Sovietice, iar Armenia susținea că nu mai este interesată de NK. Această nouă situație nu a rezolvat conflictul, disputa asupra statului teritorial al regiunii a devenit şi mai intensă odată cu reînvierea sentimentelor etnice – populația de etnie armeană, destul de numeroasă, era nemulțumită de extinderea influenței azerilor în regiune. La 28 decembrie 1991, NK s-a autoproclamat republică, iar, în perioada ulterioară, republica separatistă a luptat pentru independență cu noul stat Azerbaidjan. Administrația azeră n-a acceptat declarația, spre deosebire de Armenia, şi a impus un control prezidențial direct asupra enclavei. Drept urmare, s-au dus lupte grele între forțele armene şi azere. Conflictul a permis forțelor karabah-armene să restabilească controlul asupra NK şi a altor şapte districte din împrejurimi, considerate zonă de securitate, lăsând Azerbaidjanul cu un teritoriu cu circa 15% mai mic. Până în 1994, conform datelor Institutului Internațional pentru Studii de Securitate de la Stockholm, mai mult de 30.000 de persoane au fost ucise şi peste un milion strămutate[40].

După această perioadă nefastă, în regiunea NK a început construcția unei entități statale. Majoritatea factorilor de decizie din provincie susțin cu convingere necesitatea independenței totale de Azerbaidjan. Începând cu anul 1992, negocierile de pace dintre Baku şi Erevan s-au desfăşurat, în general, sub auspiciile OSCE (prin intermediul Grupului de la Minsk), însă, în anul 1993, acestea au fost mediate de ONU.

---

[39] Natsional'nyi Sostav Naseleniya SSSR, po dannym Vsesoyuznyi Perepisi Naseleniya 1989 g., Moskva, „Finansy i Stastika" apud Human Rights Watch, *Seven Years of Conflict in Nagorno-Karabakh*, December 1994, p. xx.

[40] The International Institute for Strategic Studies, *Armed Conflict Database: Armenia-Azerbaijan (Nagorno-Karabakh)*, https://acd.iiss.org/en/conflicts/armenia-azerbaijan--nagorno-karabakh-88d7.

După negocierile de la Moscova din 4-5 mai 1994 cu delegații Comunității Statelor Independente, s-a căzut de acord asupra unui protocol de încetare a focului (controlul de facto al regiunii a fost preluat de forțele armene şi karabahe) şi de desfăşurare a unei forțe de menținere a păcii. Pe 27 iulie, acordul a fost extins pe o perioadă nedefinită, prin semnarea acestuia de către miniştrii apărării din Armenia şi Azerbaidjan şi liderul militar din Nagorno.

În anul 2004, Grupul de la Minsk a lansat aşa-numitul Proces de la Praga, în cadrul căruia miniştrii de externe din Armenia şi Azerbaidjan vor analiza toate aspectele legate de soluționarea conflictului din NK. În 2006, au început discuțiile asupra unui plan comprehensiv de rezolvare a situației conflictuale, care stipula, printre altele, retragerea trupelor armene din zona împrejmuitoare Nagorno, acorduri internaționale de securitate interimare asupra teritoriului aflat în dispută şi, în final, un referendum care să determine statutul provinciei. Din păcate, în ciuda întâlnirilor regulate şi a soluțiilor propuse, părțile nu au ajuns încă la un acord în ceea ce priveşte statutul republicii.

În prezent, la nivel internațional, regiunea NK este recunoscută ca făcând parte din teritoriul național al Azerbaidjanului, dar, de facto, este o republică independentă cu capitala la Stepanakert, asupra căreia guvernul azer nu a mai exercitat nicio autoritate din 1998. Economia provinciei se bazează, în principal, pe industria metalurgică şi a lemnului, agricultură şi materiale de construcții. De asemenea, viticultura şi horticultura, precum şi culturile de cereale, constituie domenii tradiționale şi joacă un rol vital în dezvoltarea economică.

Periodic, sunt raportate acțiuni de o parte şi de alta, menite să inflameze situația de latență conflictuală. Astfel, la începutul anului 2009, temerile legate de un declanşarea unui nou război au crescut din cauza încălcărilor tot mai dese ale acordului de încetare a focului, soldate cu morți şi răniți. La acestea s-a adăugat şi tendința de sporire a cheltuielilor militare, atât la Baku, cât şi la Erevan. Tensiunile au ajuns la un nivel record la sfârşitul lunii august şi începutul lunii septembrie a anului 2012, atunci când un criminal condamnat, care a fost închis în Ungaria pentru uciderea unui ofițer militar armean, a fost eliberat în Azerbaidjan.

În continuare, pe baza datelor şi informațiilor obținute din surse publice[41], prezentăm o cronologie a evenimentelor desfăşurate la începutul lunii aprilie 2016 în Nagorno-Karabah. Astfel, în noaptea de vineri spre sâmbătă (1-2 aprilie 2016) s-au desfăşurat cele mai sângeroase ciocniri armate de la încheierea războiului din 1994. Astfel, la *2 aprilie*, a fost raportată reluarea activităților militare între forțele armene şi cele azere. În aceeaşi zi, pe fondul agravării

---

[41] Emil Sanamyan, *April 2016 war in Karabakh: a chronology*, actualizată la 29 aprilie 2016, URL: http://yandunts.blogspot.ro/2016/04/april-2016-war-in-karabakh-draft.html; Ani Afyan, *Chronology of events: Baku's gross violation of ceasefire in Karabakh* şi *Baku's aggression: Chronology of events on April 5-7*, News.am, aprilie 2016, URL: news.am/eng/news; ***, *2016 Armenian–Azerbaijani clashes*, Wikipedia, URL: https://en.wikipedia.org/wiki/2016_Armenian%E2%80%93Azerbaijani_clashes.

tensiunilor din NK, preşedintele Armeniei, Serzh Sargsyan, şi cel al Azerbaidjanului, Ilham Aliyev, părăseau, pe rând, Summitul privind securitatea nucleară de la Washington. Reluarea luptelor a atras atenția comunității internaționale, înalți oficiali din SUA, Uniunea Europeană şi Rusia făcând apeluri la calm, cu scopul de a preveni izbucnirea unui război pe scară largă. De asemenea, NATO, prin vocea secretarului său general, îndemna părțile să respecte acordul de încetare a focului, susținând că nu există nicio soluționare militară a conflictului, ci numai o soluție comprehensivă agreată la masa negocierilor[42].

La primele ore ale dimineții de 2 aprilie, conducerea din NK primeşte informări despre redesfăşurarea forțelor azere, evaluarea inițială arătând că nu este vorba despre un atac la scară largă, ci de unul minor tipic ultimilor doi ani. Cu toate acestea, forțele speciale azere sunt înconjurate în zona Talish/Madagis, în nord-estul NK, iar populația azeră din jurul Terter şi cea armeană din Talish, Madagis şi Mardakert, situate la doar 3-4 kilometri de Linia de Contact, sunt evacuate.

În intervalul 03.00-04.00, forțele azere declanşează asediul asupra zonei Talish/Madagis şi a oraşului Mardakert cu artilerie şi rachete Grad, avariind generatorul de la Madagis şi lăsând fără energie electrică întreaga regiune. De asemenea, sunt lansate atacuri în zonele Kazakhlar-Nuzger şi Alkhanli-Fizuli, în partea de sud, precum şi în Kapanli/Seysulan-Shotlanli, Chailu-Madagis şi Gulistan-Tonashen, în partea de nord, reuşindu-se cucerirea a cinci avanposturi[43] în zona Nuzger, situate pe dealurile Lale Tepe. În zona Shotlanli, cele trei avanposturi ocupate de forțele azere au fost rapid recucerite de forțele armene.

Forțele azere lansează noi atacuri în zona Tapkarakoyunlu-Talish, în jurul orei 08.00, capturând opt avanposturi, majoritatea recucerite de către forțele armene în zilele de 3 şi 4 aprilie. În plus, atacuri cu mijloace de luptă blindate au loc în Horadiz-Nuzger, în sud, şi Kaziyan-Shurabad, în nord. Începând cu ora 08.20, armata de apărare din Karabah (AAK) din raportează noi escaladări ale luptelor în curs de desfăşurare, prin declanşarea de operațiuni ofensive cu utilizarea tancurilor şi aviației în direcțiile nord şi sud-est, fiind lovite zone civile karabahe. Astfel, un elicopter azer Mi-8 care încerca să debarce un grup de forțe speciale în spatele avanposturilor armene, a fost lovit în zona Gulistan, în partea de nord a Karabahului. Pe de o parte, bombardamentele din jurul Martuni au ucis 12 elevi şi rănit alți doi. Pe de altă parte, ministerul azer al apărării raportează tiruri de artilerie trase de forțele armene în cartierele Terter şi Agdam, unde un civil este ucis şi alți doi sunt răniți.

În apropierea orei 13.00, armata karabahă continuă să ducă lupte grele în zonele Horadiz-

---

[42] NATO, *Statement by the NATO Secretary General in Nagorno-Karabakh*, 5 aprilie 2016, URL: http://www.nato.int/cps/en/natohq/news_129719.htm?selectedLocale=en.
[43] Avanpostul face parte din prima linie de apărare al armatei karabahe.

Hadrut şi Terter-Mardakert. Sunt publicate fotografii luate de o dronă aparţinând Azerbaidjanului, capturată în nordul regiunii separatiste, care demonstrează că două tancuri azere au fost distruse în sud şi unul în partea de nord a NK. De asemenea, în jurul orei 12.30, un al doilea elicopter azer Mi-24G a fost doborât în direcţia sud-est.

La ora 17.00, Ministerul azer al Apărării anunţă că deţine controlul zonelor Talish, Madagis, Seysulan şi a dealurilor Lale Tepe, de lângă graniţa iraniană, şi confirmă că 12 dintre soldaţii săi au fost ucişi şi un elicopter a fost doborât. Media armeană infirmă acest control, dar confirmă faptul că forţele azere au reuşit să captureze avanposturile armene din nord-estul Talish-ului. De altfel, ruinele Seysulan din Mardakert se află sub controlul Azerbaidjanului încă din 1992, însă la mijlocul zilei de 2 aprilie, atacul azer în această zonă a fost respins şi armata karabahă a recâştigat controlul asupra Lale Tepe.

Pe media socială încep să circule filme şi fotografii cu soldaţi armeni sau azeri ucişi în lupte. Armata de apărare karabahă susţine că, în plus faţă de cele două elicoptere doborâte pe parcursul zilei, forţele azere au pierdut două tancuri şi două drone în zona Mardakert şi alte două tancuri în zona de sud.

La ora 20.00, are loc întrunirea Consiliului Naţional de Securitate, condusă de preşedintele Armeniei, Serzh Sargsyan. Într-o intervenţie televizată, şeful statului declară că 18 militari armeni au fost ucişi şi alţi 35 răniţi, dar că armata armeană are „situaţia sub control”. Rezerviştii se adună în Stepanakert pentru o potenţială mobilizare.

Duminică, *3 aprilie*, la ora 07.25, armata karabahă raportează reluarea tirurilor de artilerie şi a operaţiilor ofensive în zona de sud. În jurul orei 11.35, se desfăşoară lupte intense în nord-estul NK şi în apropierea Araxes, forţele armene reuşind să respingă forţele azere în zona Talish. De asemenea, în zona de sud este confirmată distrugerea a două tancuri şi a unei maşini de luptă a infanteriei. La ora 14.00, armata karabahă continuă să ducă lupte intense de apărare în partea de nord şi de sud, susţinând că alte trei tancuri azere au fost distruse în zona Mardakert (unde continuă atacul cu rachete Grad şi artilerie de 152 mm). Surse neoficiale susţin că de la reluarea ostilităţilor, partea azeră a pierdut în total circa 14 tancuri şi cinci maşini de luptă a infanteriei, iar cea armeană un tanc.

Jurnaliştii străini prezenţi în zona de operaţii publică fotografii din Talish cu trei persoane în vârstă mutilate şi ucise, probabil, de forţele speciale azere care, în 2 aprilie, au atacat, în aceeaşi zonă, un camion de aprovizionare al armatei, omorând şoferul. Reportaje video ulterioare arată şase militari din forţele speciale azere ucişi pe un teren minat la nord de Talish. La ora 16.25, armata karabahă informează că solicitarea Ministerului azer al Apărării de încetare unilaterală a focului face parte dintr-un plan bine pus la punct de dezinformare şi că revenirea la starea de încetare a focului este posibilă numai atunci când Linia de Contact va reveni la locul

unde era la 1 aprilie. Partea azeră confirmă că încă trei dintre soldații săi au fost uciși.

La ora 18.00, o echipă a unei televiziuni de știri rusești este expulzată din Azerbaidjan, ca urmare a unui reportaj realizat în Tartar, care susținea că localnicii au fost nevoiți să părăsească zona din cauza bombardamentelor. De asemenea, echipa postului georgian Rustavi TV a fost reținută de poliția locală, în timp ce transmitea din aceeași zonă. În jurul orei 22.00, autobuze cu voluntari, mulți dintre ei veterani ai războiului din perioada 1991-1994, au început să sosească în Stepanakert.

Luni, *4 aprilie*, la ora 08.10, AAK raportează continuarea luptelor și a tirurilor de artilerie de 152 mm și rachete Grad. De asemenea, aceeași sursă susține că, în jurul orei 10.45, forțele armene au preluat inițiativa, trei tancuri azere fiind distruse în nord și două în sud. La ora 13.30, AAK informează că Azerbaidjanul a tras pentru prima oară cu sistemul de lansare rachete TOS-1A în zona Talish (fără distrugeri importante) și a lansat drone înarmate IAI Arap. Armata karabahă susține că a distrus trei drone de atac. Mai târziu, s-a sugerat că Arap au fost folosite pentru a ataca clădiri și autovehicule în Talish.

Un grup de jurnaliști care călătoreau spre Mardakert sunt atacați cu foc de artilerie, iar un material video RFERL prezintă o dronă Arap lovind o țintă în aceeași zonă. De asemenea, un autobuz cu voluntari din zona Sisian din sudul Armeniei este lovit de o dronă Arap lângă Mardakert, șapte oameni fiind uciși, inclusiv primarii din Akklatyan și Darpas. În jurul orei 16.30, postul rusesc de știri Life News (expulzat din Azerbaidjan) susține că azeri ISIS vin din Siria pentru a se alătura luptelor din NK. În următoarea zi, guvernul azer promite să aresteze orice membru ISIS care intră în Azerbaidjan.

Surse azere susțin că, începând cu 3 aprilie, producătorul israelian de rachete antitanc ghidate Spike a ajutat la distrugerea unui număr de tancuri T-72. La ora 19.00, șeful operațiilor AAK susține un briefing pentru presa străină, informând că pierderile părții armene sunt de 20 morți, 72 răniți, 26 dispăruți și șapte tancuri distruse. De asemenea, partea azeră a pierdut 18 tancuri, două elicoptere, un sistem Grad, șase drone, dar a cucerit și apărat cinci avanposturi în zona Nuzger (Lale Tepe) și trei avanposturi în zona Tapkarakoyunlu-Madagis.

La ora 19.15, Ministerul azer al Apărării ordonă public „pregătirea forțelor de artilerie grea pentru a lovi Stepanakert”. Armata de apărare avertizează conducerea militară azeră că va urma un „răspuns dureros”, dacă amenințarea cu atacarea Stepanakert se concretizează. În jurul orei 19.17, se raportează că brigada rusească motorizată din Daghestan (1.000 oameni, 300 unități de luptă) efectuează exerciții de tactici de contrainsurgență, în apropiere de Buinaksk. De asemenea, aeronave rusești Il-76 zboară la Erevan, prin Azerbaidjan și Iran. La ora 23.30, un site de știri, controlat de biroul președintelui azer, informează că un corespondent regional a fost capturat în Madagis. La scurt timp, Ministerul Apărării din Karabah neagă această informație.

Marți, *5 aprilie*, ora 08.35, AAK raportează tiruri de artilerie trase în cursul nopții, inclusiv utilizarea, pentru prima oară, a sistemului de lansare rachete Smerch în direcția de sud. Ministerul armean al Apărării informează, de asemenea, că a fost deschis focul asupra satelor din zona Tavush. La ora 10.00, Ministerul azer Apărării publică materiale filmate de drone cu lovituri trase asupra unei baze militare (identificată, mai târziu, ca fiind localizată în Talish) şi a trei tancuri armene. De asemenea, informează că există victime civile şi că 16 soldați azeri au fost ucişi în ultimele două zile (dintr-un total de 31 de morți).

La ora 11.45, AAK raportează că tirurile de artilerie asupra zonelor civile din Mardakert şi Martuni continuă. Un alt material video arată că o dronă azeră a fost doborâtă de forțele armene. Un grup de reporteri fotografiază muniție Smerch lansată de forțele azere care explodează în apropiere de Shukurbeyli, la aproximativ 10 kilometri de Linia de Contact şi 1 kilometru de granița iraniană. Mai târziu, în aceeaşi zi, purtătorul de cuvânt al Ministerului armean al Apărării publică alte fotografii cu muniție Smerch lansată spre Karabah.

În jurul prânzului, o sursă anonimă a forțelor armene, invocând amenințările azere asupra Stepanakert, amenință cu un atac cu rachete balistice asupra infrastructurii energetice din Azerbaidjan. *Şefii statelor majore din Armenia şi Azerbaidjan, Khachaturov şi Sadykov, se întâlnesc la Moscova şi cad de acord asupra încetării focului*. În jurul orei 14.00, conform purtătorului de cuvânt al preşedintelui rus, evoluțiile din Karabah generează preocupări sporite, fiind făcute eforturi în domeniul energetic pentru a răspunde acestor preocupări.

La ora 14.44, forțele karabahe sunt de acord să ajungă la un armistițiu până la prânz. Azerbaidjanul confirmă la scurt timp. În jurul orei 19.00, AAK informează că partea armeană a suferit pierderi de 130 de militari (29 ucişi şi 101 răniți) şi 14 tancuri, iar partea azeră a pierdut 24 tancuri, cinci maşini de luptă a infanteriei, două elicoptere, un sistem Grad şi 12 drone. La ora 20.00, presa rusă relatează că preşedintele Rusiei, Vladimir Putin, a vorbit la telefon cu Aliyev şi Sargsyan.

Deşi acordul de încetare a focului este, în general, respectat, în seara zilei de miercuri, *6 aprilie*, AAK raportează atacuri în zona de nord şi moartea unui militar ca urmare a focului unei mortiere inamice în zona Mardakert. De asemenea, o ambulanță venită în zonă pentru a ridica trupurile unor tanchişti a fost atacată de un tanc azer în apropierea Liniei de Contact. La ora 22.45, un echipaj armean de artilerie antiaeriană ZSU-23-4 a doborât o altă dronă sinucigaşă Harop.

Joi, *7 aprilie*, la ora 19.00, armata de apărare a raportat o dronă azeră doborâtă în zona Askeran. În contrapartidă, Ministerul azer al Apărării informează că a reuşit să aducă intactă la sol o dronă X-55 de origine armeană. De asemenea, la ora 22.00, sunt raportate focuri de armă şi explozii în Stepanakert. Între *8 şi 10 aprilie*, părțile au convenit să facă schimb de victime şi să

faciliteze căutările persoanelor dispărute. În total, armata armeană a pierdut pe parcursul celor patru zile de confuntări (2-5 aprilie) circa 65 de militari şi peste 120 au fost răniţi. De asemenea, 15 voluntari civili şi patru rezidenţi locali au fost ucişi. În ceea ce priveşte pierderile părţii azere, informaţiile sunt contradictorii, ministerul azer al apărării neraportând alte victime suplimentare faţă de cele 31 de persoane raportate iniţial. Însă, surse neoficiale au colectat informaţii despre circa 102 militari ucişi în acţiune sau dispăruţi şi şase civili căzuţi victime bombardamentelor.

Pe baza evenimentelor descrise mai sus, putem spune că luptele duse în perioada 2-5 aprilie au fost diferite de ciocnirile periodice din zona Liniei de Contact, din cel puţin două motive. În primul rând, aceste lupte s-au înscris într-o campanie ofensivă intensă care a deschis calea unui atac bine planificat şi coordonat. În al doilea rând, campania militară s-a bazat pe o nouă strategie a Azerbaidjanului care viza obţinerea şi securizarea controlului teritoriului, susţinută de o dezvoltare importantă a capabilităţilor militare azere[44]. Deja, în a treia zi de lupte, avantajul militar al Azerbaidjanului a fost contracarat de forţele de apărare a Karabahului. Apoi, situaţia s-a stabilizat, în sensul că ambele părţi au fost forţate să revină la poziţiile lor iniţiale, aproape tot teritoriul pierdut fiind recâştigat. Prin urmare, rezultatul final al campaniei militare de patru zile a reflectat limitele şi natura războiului din NK, fiind o oglindire perfectă a impedimentelor generaţiei războiului de tranşee.

Preţurile internaţionale ale petrolului şi gazelor naturale se menţin la un nivel destul de redus, ceea ce afectează economia azeră, care depinde în proporţie de 95% de exporturile de resurse energetice. Conform IHS Jane's, menţinerea acestei situaţii ar putea obliga administraţia de la Baku să reducă cu circa 39,7% cheltuielile militare alocate în anul curent[45]. Cu toate acestea, Azerbaidjanul a ales să joace cartea folosirii forţei, pe fondul eşecului autorităţilor de la Baku de a convinge actorii occidentali să intervină în soluţionarea problemei republicii separatiste[46], pentru a revigora negocierile şi demonstra că „acest conflict nu este rezolvat"[47].

Motivele pentru care luptele au fost reluate în noaptea de 1 spre 2 aprilie nu au fost încă clar afirmate, însă imposibilitatea de a face progrese semnificative spre pace va duce, fără îndoială, la izbucnirea periodică a noi ciocniri în NK. Pacea durabilă rămâne o fantezie, ceea ce menţine riscul de transformare a acestor ciocniri într-un război mai larg cu profunde implicaţii

---

[44] Richard Giragosian, *The Nagorno-Karabakh conflict: Ceasing fire is not a ceasefire*, EUROPP – European Politics and Policy, 11 aprilie 2016, URL: http://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2016/04/11/the-nagorno-karabakh-conflict-ceasing-fire-is-not-a-ceasefire.

[45] Craig Caffrey, *Azerbaijan to cut defence spending by 40%*, IHS Jane's 360, 27 ianuarie 2016, URL: http://www.janes.com/article/57500/azerbaijan-to-cut-defence-spending-by-40.

[46] Richard Giragosian, *Nagorno-Karabakh: The death of diplomacy,* 3 aprilie 2016, URL: http://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2016/04/nagorno-karabakh-death-diplomacy-russia-azerbaijan-armenia-160403105406530.html, accesat la 3 aprilie 2016.

[47] Anar Valiyev, *For Azerbaijan, using force serves to reinvigorate negotiations and demonstrate „this conflict is not solved"*, PONARS Eurasia, 15 aprilie 2016, URL: http://www.ponarseurasia.org/article/valiyev-azerbaijan-using-force-serves-reinvigorate-negotiations.

strategice majore şi de destabilizare regională. Acest potențial conflict ar constitui un context favorabil implicării Rusiei, având în vedere parteneriatul strategic dintre Moscova şi Erevan (Rusia deține o bază militară în Armenia şi obligația de a o apăra împotriva atacurilor externe) şi al Turciei (care susține etnicii din Azerbaidjan)[48].

Reactivarea conflictului din NK, alături de tensiunile şi criza existentă deja în Ucraina, poate avea implicații majore pentru România. Pe de o parte, potențiala inflamare a situației din Transnistria poate pune serioase probleme țării noastre şi NATO, forțele ruseşti staționate acolo fiind un factor permanent de risc pentru comunitatea euroatlantică. De asemenea, punerea în funcțiune a sistemului antirachetă de la Deveselu complică şi mai mult situația strategică din regiunea extinsă a Mării Negre. Pe de altă parte, prelungirea situației de incertitudine din NK poate duce la perturbarea relațiilor economice cu țările de pe malul celălalt al Mării Negre, cunoscut fiind faptul că Azerbaidjanul este un furnizor important de gaze naturale. În acest context, realizarea Interconectorului de gaze AGRI (Azerbaidjan - Georgia - România) va avea de suferit, privând țara noastră de o sursă importantă de gaze lichefiate.

[48] ***, *The conflict in Nagorno-Karabakh*, The Economist, 15 aprilie 2016, URL: http://www.economist.com/blogs/economist-explains/2016/04/economist-explains-9.

Capitolul 3
CRIZA SIRIANĂ ŞI TERORISMUL ISLAMIST

Mirela ATANASIU

Fost centru al Califatului islamic[49], Siria acoperă o zonă măcinată de o multitudine de invazii şi ocupaţii de-a lungul veacurilor, de la romani şi mongoli, până la cruciaţi şi turci. Siria găzduieşte pe teritoriul său diverse grupuri etnice şi religioase, inclusiv kurzi, armeni, asirieni, creştini, druizi, alawiţi şiiţi şi arabi suniţi, care alcătuiesc o populaţie majoritar musulmană. După ce şi-a câştigat independenţa faţă de Franţa în 1946, a intrat într-o lungă perioadă de instabilitate, ca urmare a existenţei intereselor divergente ale acestor grupuri comunitare.

În 2011, puterea politică deţinută de un grup restrâns de alawiţi a fost contestată prin organizarea de proteste pro-democraţie ale populaţiei. La 18 martie 2011, forţele de securitate proguvernamentale au ripostat cu foc deschis împotriva unui protest civil organizat în Daraa, omorând patru cetăţeni. Acesta a fost momentul ce a dus la declanşarea unui război civil, pe fondul desfăşurării Primăverii Arabe în Orientul Mijlociu. Au urmat o serie de alte conflicte între forţele guvernamentale şi protestatari. Deşi preşedintele Assad anunţă o serie de măsuri conciliatorii, inclusiv eliberarea prizonierilor politici, demiterea guvernului şi ridicarea stării de urgenţă ce dura de 48 de ani[50], în mai 2011 forţele armate guvernamentale intră cu tancurile în Deira, Baniyas, Homs şi suburbiile din Damasc, într-un efort de a zdrobi protestele împotriva regimului.

În acelaşi an, 2011, SUA şi UE înăspresc sancţiunile împotriva Siriei. Unele dintre sancţiunile SUA sunt deja în funcţiune de câteva decenii, ca urmare a suspectării de sprijinire a grupărilor teroriste, precum Hezbollah sau Hamas[51]. Cele mai vechi sancţiuni ale UE impuse Siriei sunt restricţiile privind accesul persoanelor suspectate de implicare în planificarea, sponsorizarea, organizarea sau săvârşirea asasinatului asupra fostului prim-ministrului libanez, Rafiq Hariri, la 14 februarie 2005[52].

---

[49] *Syria country profile*, 6 mai 2015, disponibil online la: http://www.bbc.com/news/world-middle-east-14703856, accesat la 01.06.2016.
[50] Idem.
[51] *Syria Sanctions Fact Sheet Existing Sanctions and Future Steps the Administration Should Take*, Human Rights First, actualizat în iunie 2012, disponibil online la: https://www.humanrightsfirst.org/wp-content/uploads/pdf/Syria_Sanctions_Fact_Sheet.pdf, accesat la 30.05.2016.
[52] *European Union Restrictive measures (sanctions) in force (Regulations based on Article 215 TFEU and Decisions adopted in the framework of the Common Foreign and Security Policy)*, listă actualizată la 20.04.2016, p. 71, disponibilă online la: http://eeas.europa.eu/cfsp/sanctions/docs/measures_en.pdf, accesat la 29.05.2016.

În august 2011, SUA îi cere preşedintelui în funcţie, Bashar al-Assad, să demisioneze, fără niciun rezultat. În decembrie 2012, SUA, Marea Britanie, Franța, Turcia şi statele din Golf recunosc în mod oficial opoziția Coaliția națională ca fiind „reprezentantul legitim" al poporului sirian[53].

În martie 2013, trupele rebelilor au avansat spre nord, ocupând oraşul Raqqa. În august-septembrie 2013, în Damasc, are loc un atac cu armă chimică înregistrându-se sute de morți[54].

În aprilie 2013, s-a constituit gruparea teroristă Stat Islamic (ISIS) desprinzându-se din Al-Qaeda din Irak (AQI) fondată la rândul ei, în anul 2004, de Abu Musab al-Zarqawi. În iunie 2013, gruparea Stat Islamic ocupă o mare parte din Irak de nord şi de vest şi auto-proclamă crearea unui califat islamic. După ce Assad câştigă alegerile cu o majoritate covârşitoare de 88,7%[55], este inițiată şi cucerirea teroristă islamistă în teritoriul Siriei prin preluarea controlului asupra celui mai mare câmp petrolier al Siriei, al-Omar[56]. Urmează apoi o serie de acțiuni sângeroase, cu încălcarea flagrantă a drepturilor fundamentale ale omului, precum decapitarea jurnalistului american James Foley, primul din cei 5 occidentali ucişi în acest fel[57]. O criză umanitară este în desfăşurare şi populația civilă îşi începe exodul intern şi extern.

În 23 septembrie 2013, încep raidurile aeriene ale coaliției anti-ISIS conduse de SUA. În 26 ianuarie 2014, cu ajutorul atacurilor aeriene ale coaliției, forțele kurde preiau controlul asupra Kobani. În iulie-august 2014, gruparea Stat Islamic militanți Irak şi Siria declară întinderea „califatului" pe teritoriul dintre Alep până la provincia estică irakiană Diyala. În august 2014, odată cu căderea bazei aeriene Tabqa, organizația teroristă Stat Islamic obține controlul asupra întregii provincii Raqqa, pe care o auto-proclamă capitala Siriei[58].

În septembrie 2014, 17 națiuni se întrunesc la Viena pentru a adopta un calendar pentru un plan de tranziție în Siria. În urma acestei acțiuni, Consiliul de Securitate al ONU adoptă

---

[53] *Syria profile – Timeline*, 6 mai 2016, disponibil online la: http://www.bbc.com/news/world-middle-east-14703995, accesat la 07.06.2016.

[54] În „Washington Post" apare un articol în care se afirmă că mai mult de 1.400 oameni au fost ucişi în atacul de la Damasc. A se vedea: Joby Warrick, *More than 1,400 killed in Syrian chemical weapons attack, U.S. says*, 30 august 2013, disponibil online la: https://www.washingtonpost.com/world/national-security/nearly-1500-killed-in-syrian-chemical-weapons-attack-us-says/2013/08/30/b2864662-1196-11e3-85b6-d27422650fd5_story.html, accesat la 01.06.2016.

[55] *Syrian civil war timeline: Tracking five years of conflict,* 13 martie 2016, disponibil online la: http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/syrian-civil-war-timeline-tracking-five-years-of-conflict-a6929411.html, accesat la 01.06.2016.

[56] Idem.

[57] Ceilalți patru cetățeni occidentali decapitați de ISIS au fost: jurnalistul american Steven Sotloff, angajatul umanitar britanic David Haines, taximetristul britanic Alan Henning şi angajatul umanitar american Abdul-Rahman Kassig. A se vedea: „Jihadi John" a fost demascat. Cine este călăul ISIS care i-a decapitat pe ostaticii britanici şi americani, disponibil online la: http://www.gandul.info/international/jihadi-john-a-fost-demascat-cine-este-calaul-isis-care-i-a-decapitat-pe-ostaticii-britanici-si-americani-13897205, accesat la 01.06.2016.

[58] *Retaking Raqqa From the Islamic State*, 24 mai 2016, disponibil online la: https://www.stratfor.com/analysis/retaking-raqqa-islamic-state?utm_source=freelist-f&utm_medium=email&utm_content=B2C_Weekend_Content&utm_campaign=LL-160529-sunday-Digest&_hsenc=p2ANqtz--0XqgENtK92pouddx8KT3orn4iNn3HUGVOUsJOZ7Jah_wwvZNJPxOMMyoYeHqy2INGfXGHnADlsU2JavJxJMHnwqZ3Vw&_hsmi=30045476, accesat la 02.06.2016.

Rezoluția 2254 avizând calendarul pentru Siria. Ulterior, au loc o serie de încercări de încetare a ostilităților dar fără a li se dă curs. La sfârşitul aceleaşi luni, Federația Rusă inițiază raiduri aeriene declarate a fi direcționate împotriva ISIS. Aceste acțiuni păreau fără rezultat, de vreme ce, la sfârşitul anului 2014, gruparea Stat Islamic controla o treime din Irak şi o treime din Siria – o suprafață aproximativ egală cu cea a Marii Britanii – cu o populație de 9 milioane de oameni[59].

În acelaşi timp, SUA şi cinci țări arabe lansează atacuri aeriene împotriva grupării Stat Islamic în Alep şi Raqqa. După patru luni de lupte, forțele kurde împing teroriştii ISIS din Kobane la granița turcă, iar în mai 2015, gruparea Stat Islamic obține controlul asupra Palmyrei, unde distruge o serie de monumente istorice, mărturii ale lumii pre-islamice (figura nr. 2)[60].

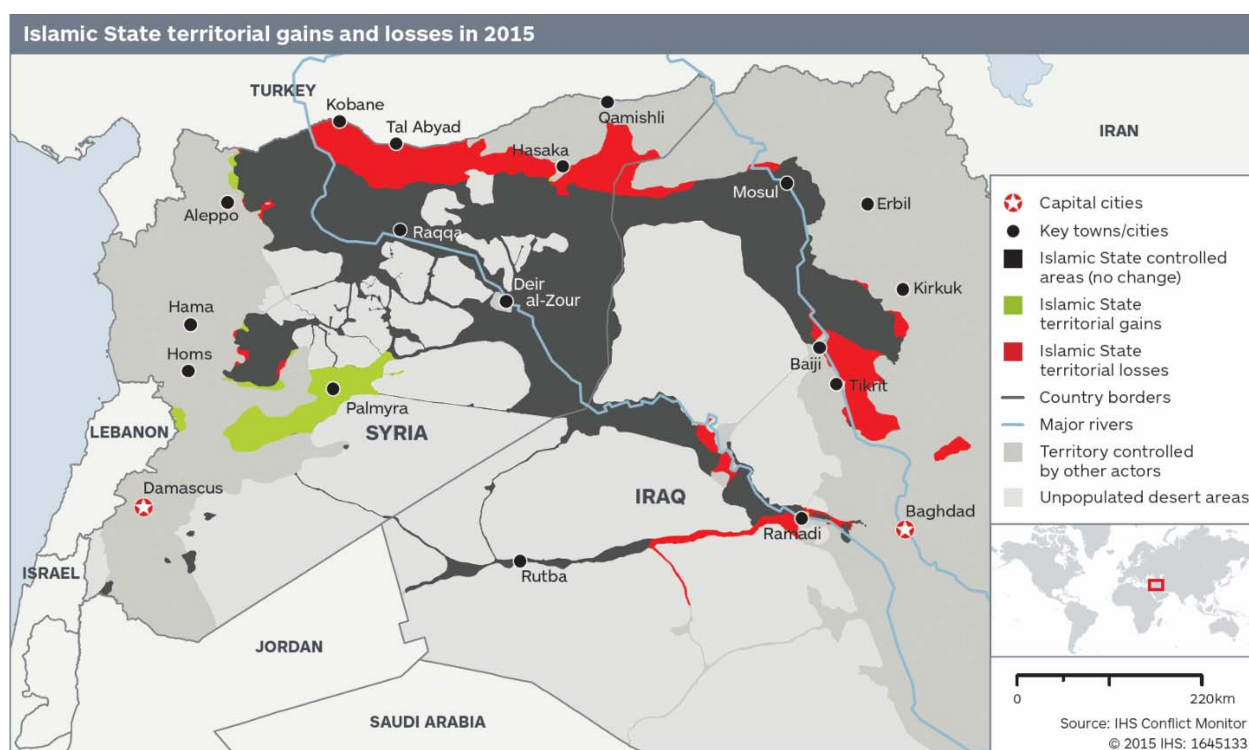

Figura nr. 3 – Teritoriile ISIS în 2015[61]

Totuşi, bilanțul cuceririlor teritoriale ale anului 2015 arată că ISIS a pierdut 14% din teritoriile controlate şi 8% în primele trei luni ale anului 2016[62]. De altfel, în perioada decembrie 2015-martie 2016, ISIS a pierdut şi oraşele Ramadi, Shaddadi şi Palmyra, fiindu-i slăbit controlul în interiorul Irakului şi Siria (figura nr. 3).

[59] Henry Johnson, *Mapped: The Islamic State Is Losing Its Territory - and Fast,* 16 martie 2016, disponibil online la: http://foreignpolicy.com/2016/03/16/mapped-the-islamic-state-is-losing-its-territory-and-fast, accesat la 03.06.2016.
[60] *Syria profile – Timeline*, 6 mai 2016, disponibil online la: http://www.bbc.com/news/world-middle-east-14703995, accesat la 07.06.2016.
[61] Columb Strack, *Islamic State loses 22 per cent of territory*, 16 martie 2016, disponibil online la: http://www.janes.com/ article/58831/islamic-state-loses-22-per-cent-of-territory, accesat la 02.06.2016.
[62] Columb Strack, *art. cit.*, 16 martie 2016.

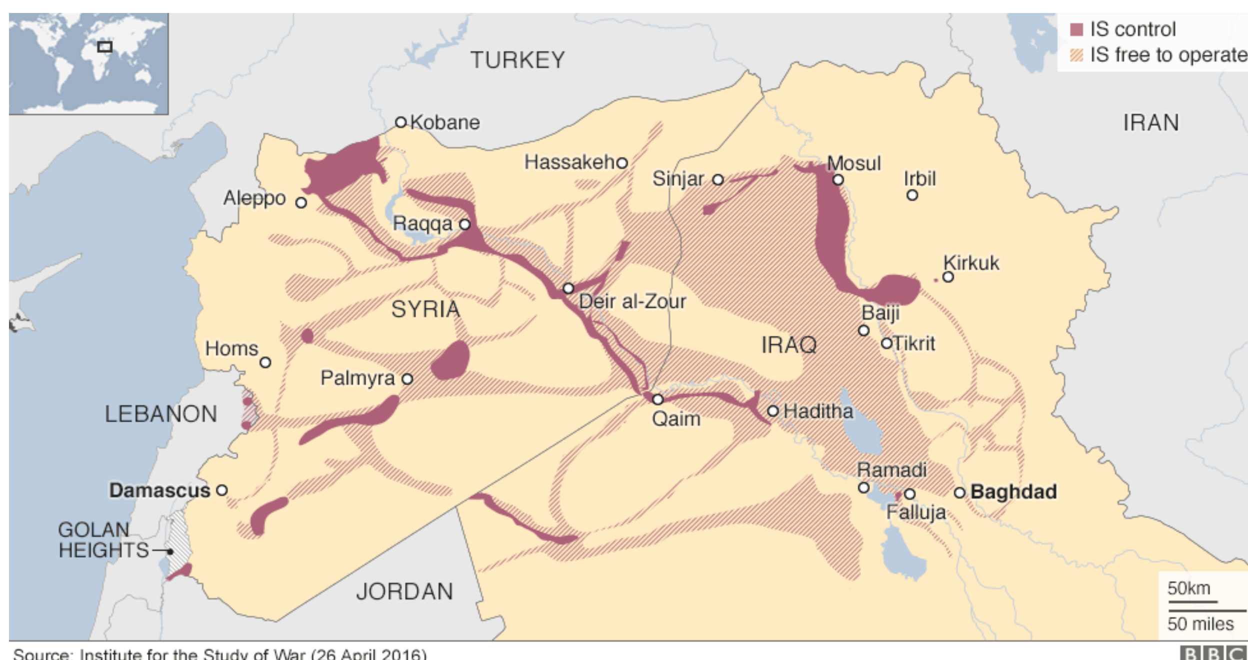

Figura nr. 3 – Teritoriile ISIS în 26 aprilie 2016[63]

Mai mult, BBC afirmă că, din 2014 până în mai 2016, gruparea islamistă a pierdut aproximativ 40% din teritoriu fost ocupat în Irak şi 10-20% din teritoriul populat ocupat în Siria[64]. De altfel, comparând hărțile din 2015 şi 2016, constatăm că teroriştii pierd teren atât în Siria, cât şi în Irak. De altfel, în ultimele două luni, Forțele de securitate irakiene (ISF) au înregistrat câştiguri teritoriale semnificative în valea râului Eufrat, recapturând aproape în totalitate malul sudic. Totuşi, experții afirmă că „nicio forță nu se află în poziția de a nega întreg teritoriul ISIS pe termen scurt şi mediu”[65].

La momentul actual, în criza siriană sunt implicate părți care participă la conflict din interese diferite:

- *menținerea la putere a preşedintelui Bashar al-Assad*, pentru care luptă forțele guvernamentale ale regimului sprijinite de Federația Rusă şi Iran şi grupuri armate afiliate regimului din Siria – forțele armate siriene, Forța al-Quds, Forțele de Apărare Națională şi Grupuri Paramilitare Afiliate – şi din Iran – Miliția Basij şi Hezbollah[66];

- *îndepărtarea regimului Assad de la putere* este scopul imediat al rebelilor şi grupurilor

---

[63] *Islamic State group: Crisis in seven charts*, 26 mai 2016, disponibil online la: http://www.bbc.com/news/world-middle-east-27838034, accesat la 08.06.2016.

[64] *Islamic State 'loses 40% of territory in Iraq'*, 5 ianuarie 2016, disponibil online la: http://www.bbc.com/news/world-middle-east-35231664, accesat la 06.06.2016.

[65] Jessica Lewis McFate, Harleen Gambhir, Christopher Kozak, Jennifer Cafarella, Dina Shahrokhi, *ISIS Forecast: Ramadan 2016, Middle East Security Report 30*, Institute for the Study of War, mai 2016, p. 9, disponibil online la: http://www.understandingwar.org/sites/default/files/ISIS%20Forecast--Ramadan%202016%20.pdf, accesat la 06.06.2016.

[66] Scopul acestor organizații este de obținere a hegemoniei regionale iraniene şi de luptă de partea regimului sirian la putere. A se vedea: Elliot Friedland, *Who's Who in the Syrian Civil War*, Clarion Project, 2014, pp. 5 şi 7, disponibil online la: http://www.clarionproject.org/sites/default/files/Clarion%20Project%20Syrian%20Civil%20War%20Factsheet.pdf, accesat la 02.06.2016.

armate afiliate acestora, care sunt, în parte, islamici sunniți, forțe seculariste, kurzi şi alte miliții (pro-democrați – Armata Siriană Liberă, unități de protecție populară şi aliați; pro-hegemonie islamistă[67] – Frontul Islamic, Jabhat al-Nusra, gruparea Stat Islamic), sprijinite de coaliția SUA, la care s-au anunțat că participă Arabia Saudită, Qatar, Bahrain, Emiratele Arabe Unite, Turcia, Regatul Unit al Marii Britanii, Franța, Australia, Belgia, Canada, Danemarca, Iordania, Olanda, în care, de fapt, SUA execută cele mai multe atacuri aeriene asupra ISIS în Irak şi Siria[68]. Astfel, prinsă între diferitele interese interne şi externe, Siria este măcinată de un conflict armat ce a generat o criză umanitară gravă şi exodul populației civile în interiorul, dar şi în exteriorul țării[69].

În intervalul aprilie-mai 2016, ISIS a lansat o serie de atacuri în interiorul şi de-a lungul periferiei lumii musulmane, în scopul generării dezordinii regionale şi pentru a împinge limitele „califatului" în spații non-musulmane învecinate. Grupul terorist îşi extinde amprenta spre marginile teritoriilor non-musulmane, aşa cum se arată prin arestările din Inguşeția (Rusia) şi escaladarea atacurilor în zonele cu populație majoritar musulmană din Bangladesh, Filipine şi Pakistan. Probabil, ISIS se pregăteşte să lanseze noi filiere în Bangladesh şi Filipine în timpul lunii Ramadanului, care începe pe 6 iunie 2016. De asemenea, ISIS îşi continuă campania de slăbire a centrelor regionale de putere, aşa cum se arată prin atacul organizat în capitala egipteană şi atacul dejucat în Mecca (Arabia Saudită), indicând faptul că ISIS poate planifica un atac asupra Mecca în timpul Ramadanului.

ISIS a continuat operațiunea „Invazia lui Abu Ali an-Anbari", declarată la 30 aprilie 2016, susținând atacuri în Irak, Libia, Yemen şi Egipt, indicând capacitatea de a sincroniza o singură campanie pe mai multe *wilayats*[70] (provincii) înainte de Ramadan. Mai mult, deşi Rusia şi-a continuat campania aeriană împotriva opoziției siriene, în pofida intențiilor sale inițiale de a suspenda temporar bombardamentele asupra Siriei, grupul terorist a demonstrat reziliență în terenul său de bază materializată în atacuri care au continuat în jurul Bagdadului (Irak) şi în crearea noului wilayat Sahel în Siria, pe 23 mai 2016[71].

În 30 mai 2016, forțele libiene au avansat împotriva bastionului Sirteal ISIS dinspre est şi

---

[67] Deşi scopul imediat îl constituie eliminarea regimului de la putere, scopul final al implicării în conflict îl constituie crearea unui Stat Islamic.
[68] *War on ISIS: Who's doing what?*, 27 noiembrie 2015, disponibil online la: http://edition.cnn.com/2015/11/20/world/war-on-isis-whos-doing-what, accesat la 02.06.2016.
[69] Conform Biroului pentru Coordonarea Afacerilor Umanitare al ONU (OCHA), 4,8 milioane de sirieni au fost obligați să-şi părăsească țara, iar 6,5 milioane sunt strămutate în interiorul țării, ceea ce face a generat cea mai mare criză migratorie la nivel global. A se vedea detalii la: *About the crisis*, http://www.unocha.org/syrian-arab-republic/syria-country-profile/about-crisis, accesat la 08.06.2016.
[70] Termenul este folosit pentru provinciile situate sub controlul administrativ şi militar al grupării Stat Islamic. A se vedea detalii la: *Understanding the Islamic State's system - structure and wilayat*, 22 februarie 2016, disponibil online la: https://www.redanalysis.org/2015/05/04/understanding-the-islamic-states-system-structure-and-wilayat, accesat la 08.06.2016.
[71] Caitlin Forest, *Isis's Regional Campaign: May 2016*, Institute for the Study of War, 3 iunie 2016, disponibil online la: http://www.understandingwar.org/backgrounder/isiss-regional-campaign-may-2016, accesat la 07.06.2016.

vest, luând controlul asupra Ben Jawad şi intrând în al Nawfaliyah la est de Sirte, ajungând apoi la staţia de alimentare a Golfului în vest de Sirte[72].

Conflictul armat continuă, astfel că, în prezent, milioane de refugiaţi sirieni au inundat statele vecine Iordania în sud, Liban în vest şi Turcia în nord şi nu numai[73]. În plus, violenţa sectară între comunităţile musulmane sunnite şi şiite a cuprins şi Libanul, iar conflictul accentuează violenţa şi în Irak şi Israel. Mişcarea libiană *Hezbollah* este profund implicată în războiul civil sirian sprijinind regimul preşedintelui sirian Bashar al-Assad, estimându-se că aproximativ 1.200 de luptători Hezbollah au fost ucişi în Siria de la începutul conflictului[74]. De asemenea, în Siria, condiţiile de securitate se menţin ostile: nu există lege şi ordine, există război direct sau război civil, ameninţarea asupra populaţiei este constantă, punându-i viaţa în pericol iar teroriştii islamişti desfăşoară o campanie de mare intensitate împotriva tuturor celor care se opun expansiunii teritoriale a califatului islamic.

Scopul imediat principal al ISIS va rămâne consolidarea poziţiilor obţinute şi construirea califatului în Siria şi în nordul Irakului. Se preconizează că următoarele două luni constituie o perioadă de risc ridicat de creştere bruscă a numărului de atacuri ale ISIS în timpul sărbătorii islamice Ramadan. Aceasta pe fondul în care ISIS foloseşte în mod tradiţional sărbătoarea Ramadanului (anul acesta se desfăşoară în perioada 6 iunie - 05 iulie 2016) ca justificare pentru atacurile sale şi ca o ocazie de a-şi reorienta strategia. De altfel, presa occidentală atrage atenţia asupra faptului că, recent, pe Internet, au început să apară materiale video realizate de adepţi ISIS, prin care se anunţă perpetuarea unor noi atacuri asupra unor capitale ale Europei, printre care sunt amintite Londra, Berlin sau Roma[75]. Unii analişti occidentali merg dincolo de aceste materiale de propagandă, considerând că un atac nuclear al grupării Stat Islamic în Europa reprezintă o ameninţare reală[76]. Indiferent de intenţiile teroriştilor islamici, Occidentul trebuie să aibă pregătite planuri de protecţie şi rezilienţă pentru arealele metropolitane, care să conţină soluţii pentru orice tip de acţiune disruptivă preconizată şi statele coaliţiei antiteroriste să continue activ lupta împotriva bazelor militare ale grupărilor extremiste islamiste prin toate mijloacele militare sau non-militare pe fronturile deschise în Orientul Mijlociu.

---

[72] *ISIS's Regional Campaign: May 2016*, Institute for the Study of War, p. 2, disponibil online la: http://www.understandingwar.org/sites/default/files/ISIS%20Regional%20Map%20May%202016.pdf

[73] La 2 iunie 2016, Biroul pentru Coordonarea Afacerilor Umanitare al Organizaţiei Naţiunilor Unite (OCHA), prezintă că un număr de 2,1 milioane imigranţi sirieni sunt înregistraţi în Egipt, Irak, Iordania şi Liban, 2,7 milioane în Turcia şi 29.000 în Africa. De asemenea, în Europa au aplicat pentru azil un număr de 1.004.345 sirieni între aprilie 2011 şi martie 2016. A se vedea: *Syria Regional Refugee Response*, Inter-agency Information Sharing Portal, 2 iunie 2016, disponibil online la: http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php, accesat la 08.06.2016.

[74] *Global Conflict Tracker*, Council on Foreign Relations, 7 iunie 2016, disponibil online la: http://www.cfr.org/global/global-conflict-tracker/p32137#!/conflict/sectarian-conflict-in-lebanon, accesat la 08.06.2016.

[75] A se vedea: *Islamic State threatens London in sick new propaganda video showing mass executions, beheadings and the Eiffel Tower being destroyed*, 6 aprilie 2016, disponibil online la: http://www.news.com.au/world/europe/islamic-state-threatens-london-in-sick-new-propaganda-video-showing-mass-executions-beheadings-and-the-eiffel-tower-being-destroyed/news-story/65293f9853ed7c394e264f97fcac7bfc, accesat la 08.06.2016.

[76] *Islamic State Nuclear Attack In Europe A 'Real Threat', Say Analysts*, 8 iunie 2016, disponibil online la: http://www.breitbart.com/london/2016/06/08/islamic-state-nuclear-attack-europe-real-threat-say-experts, accesat la 08.06.2016.

Capitolul 4
CRIZA EUROPEANĂ A REFUGIAȚILOR (V)

Alexandra SARCINSCHI

Conform statisticilor publicate de Organizația Internațională pentru Migrație (OIM), de la începutul anului 2016, 222.149 indivizi au călătorit în Europa pe rute de tranzit diverse din Africa, Asia sau Orientul Mijlociu[77].

În primul trimestru al anului 2016, cele opt rute principale de migrație ilegală către Europa au înregistrat, cu câteva excepții, o creştere substanțială a numărului de imigranți, comparativ cu aceeaşi perioadă a anului anterior[78]. Astfel, pe ruta estică, numărul migranților a fost de 213 (211 în primul trimestru al anului 2015). Pe ruta est-mediteraneană, cea mai populată dintre cele opt, au fost înregistrați 157.019 imigranți, de peste 11 ori mai mult decât în aceeaşi perioadă a anului anterior. Ruta vest-balcanică a înregistrat şi ea o creştere masivă față de anul 2015, de la 32.950 de imigranți la 112.477 imigranți. Ruta central-mediteraneană, care include şi ruta Apulia şi Calabria, numărul imigranților a crescut de aproape 3 ori: de la 10.252 în primul trimestru al anului 2015 la 27.147 în aceeaşi perioadă a lui 2016. De asemenea, şi pe ruta vest-africană a fost consemnată o creştere semnificativă a numărului de imigranți, de la 36 în 2015, la 1.350 în 2016. În schimb, pe ruta vest-mediteraneană, numărul imigranților a scăzut de la 2.808 la 1.408, iar pe ruta circulată Albania-Grecia, numărul imigranților a scăzut de la 1.907 în primul trimestru 2015 la 1.350 în aceeaşi perioadă din 2016.[79]

Deşi, în a doua parte a lunii martie, numărul cererilor de azil înregistrate în țările Uniunii Europene a scăzut, ca urmare a semnării acordului între UE şi Turcia, OIM înregistrează în aprilie creşterea numărului de imigranți dinspre Turcia către Grecia, de la aproape zero pe zi, la 150 de persoane pe zi. În plus, aceeaşi organizație avertizează că există semnale referitoare la creşterea numărului imigranților dinspre Africa Subsahariană prin Marea Mediterană spre Europa[80].

Un sondaj de opinie realizat de OIM în luna mai şi începutul lunii iunie 2016, având ca grup

---

[77] Conform statisticii Organizației Internaționale pentru Migrație, *Migration Flows*¸ URL: https://migration.iom.int/europe.

[78] Conform analizei statisticilor publicate de FRONTEX, URL: http://frontex.europa.eu/trends-and-routes/ migratory -routes-map.

[79] Ibidem.

[80] F.a., *OIM: Fluxul de imigranți din Turcia spre Grecia începe să crească din nou*, Agerpres, URL: http://www.agerpres.ro/externe/2016/04/22/oim-fluxul-de-imigranti-din-turcia-spre-grecia-incepe-sa-creasca-din-nou-15-50-32.

țintă populația migratoare de pe rutele mediteraneană şi vest-balcanică, cele mai populate, a adus în prim-plan nu doar profilul imigranților, ci şi intenția de stabilire, motivele şi costurile călătoriei. Analiza datelor rezultate în urma anchetei pe un eşantion de 991 migranți şi refugiați (85% bărbați şi 17% copii) de pe aceste rute a relevat următoarea compoziție a populației pe criteriile:

- vârsta medie: femei – 30 de ani, bărbați – 26 de ani;
- naționalitate: afgani – 29%, sirieni – 21%, naționalități africane – 18%, pakistanezi – 12%, irakieni – 6%;
- status marital: femei – 23% necăsătorite, 66% căsătorite, 7% divorțate, 4% văduve; bărbați – 67% necăsătoriți, 32% căsătoriți, 1% divorțați, 0% văduvi;
- status ocupațional: femei – 70% neangajate, 21% angajate, 1% pensionare, 8% studente; bărbați – 40% neangajați, 41% angajați, 0% pensionari, 19% studenți;
- educație: 53% - educație terțiară, 31% - educație secundară, 34% - educație primară;
- domeniu ocupațional: agricultură, vânzări, construcții, electricitate, transporturi, IT şi comunicații, profesor etc.[81]

În ceea ce priveşte țările de origine şi cele de destinație pentru populația eşantionului, matricea rezultată în urma corelării acestor doi itemi arată că Germania reprezintă principala țară de destinație pentru afgani, pakistanezi, sirieni şi irakieni: 77% dintre sirieni şi irakieni şi 54% dintre afgani şi pakistanezi au declarat că intenționează să se stabilească în această țară.[82] Motivele acestei alegeri sunt: condițiile socio-economice mai bune, reîntregirea familiei si condițiile mai facile pentru obținerea azilului. Mai mult, la întrebarea referitoare la prezența rudelor în țara de destinație, 35% dintre respondenții afgani şi pakistanezi şi 53% dintre cei sirieni şi irakieni au răspuns afirmativ.[83]

În acelaşi timp, Italia şi Franța apar ca principale țări de destinație pentru naționalitățile africane (în special din vestul şi nordul Africii), care doresc să ajungă acolo datorită condițiilor socio-economice mai bune (49%), pentru reîntregirea familiei (34%) sau posibilitășii de a obține statutul de azilant (5%). Dintre aceştia, 54% au precizat că au rude într-una dintre cele două țări.[84]

Analiza datelor furnizate de această anchetă oferă şi informații referitoare la călătoria migranților, ceea ce este deosebit de important pentru identificarea tiparelor de călătoria şi a potențialelor măsuri pentru gestionarea acestui flux:

- majoritatea respondenților sirieni şi irakieni (77%) şi afgani şi pakistanezi (68%)

[81] IOM, *Mixed Migration Flows in the Mediterranean and Beyond. Analysis: Flow Monitoring Surveys*, 2016, URL: https://www.iom.int.
[82] Ibidem.
[83] Ibidem.
[84] Ibidem.

călătoresc în grup, în timp ce naționalitățile africane călătoresc individual (62%);

- 56% dintre afgani şi pakistanezi au raportat un cost al călătoriei de peste 5.000 euro/persoană, în timp ce doar 18% dintre africani şi 13% dintre sirieni şi irakieni au făcut referire la această sumă; 83% dintre sirieni şi irakieni au precizat un cost aflat între 1.000 şi 5.000 de euro al călătoriei;

- majoritatea respondenților au indicat părăsirea țării de origine cu 3-6 luni în urmă, în timp ce 42% dintre africani şi-au părăsit țara cu peste şase luni în urmă.[85]

Sondajul OIM poate constitui un punct de plecare pentru conturarea unei poziții comune a statelor europene în ceea ce priveşte modalitatea de răspuns la criza refugiaților, deoarece este evident că este puțin probabil ca măsuri precum relocarea în funcție de cote să fie eficiente, în condițiile în care profilul refugiatului include caracteristici precum hotărârea de a se stabili doar în anumite țări în care fie identifică anumite condiții economice dezirabile, fie are deja rude stabilite acolo. Un exemplu elocvent este cel al statisticilor publicate de către guvernul grec în luna mai, conform cărora unul din şapte solicitanți de azil procesați în cadrul schemei UE de redistribuire a refugiaților în interiorul blocului comunitar fie a refuzat să fie mutat, fie a plecat fără să anunțe autoritățile[86].

În ceea ce priveşte componenta de gestionare a crizei europene a refugiaților, Uniunea Europeană a finalizat comunicatul Comisiei Europene către Parlamentul şi Consiliul European „Spre o reformă a sistemului european comun de azil şi îmbunătățirea căilor de intrare legală în Europa", prin care se doreşte trecerea de la un sistem care, nefiind proiectat pentru gestionarea unor asemenea fluxuri masive, împarte disproporționat responsabilitatea către anumite state membre şi încurajează neintenționat fluxurile migratoare necontrolate şi ilegale, la un sistem care să furnizeze ordine şi rute sigure către UE pentru cetățenii statelor terțe care au nevoie de protecție sau care pot contribui la dezvoltarea economică a Uniunii[87]. Acest document prevede patru tipuri de măsuri importante: îmbunătățirea rutelor legale şi sigure către Europa, îmbunătățirea folosirii şi implementării rutelor existente, consolidarea sistemului european comun de azil şi gestionarea cauzelor migrației. De asemenea, a fost stabilit un set de priorități ce vizează îmbunătățirea structurală a sistemului european comun de azil, precum:

- stabilirea unui sistem eficient şi echitabil pentru determinarea statului membru responsabil pentru cererile de azil, prin modificarea Regulamentului Dublin, prin completarea cu

---

[85] Ibidem.
[86] Agerpres, *Refugiații din Grecia refuză să fie transferați în state ca Bulgaria sau România (autorități)*, 17 mai 2016, URL: http://www.agerpres.ro/externe/2016/05/17/refugiatii-din-grecia-refuza-sa-fie-transferati-in-state-ca-bulgaria-sau-romania-autoritati--13-48-47.
[87] European Commission, *Communication from the Commission to the European Parliament and the Council Towards a Reform of the Common European Asylum System and Enhancing Legal Avenues to Europe*, Brussels, 06.04.2016 COM(2016) 197 final.

un mecanism echitabil corector sau transformarea sa într-un sistem bazat pe cote de distribuție;

- consolidarea sistemului EURODAC, prin adaptarea acestuia la modificările mecanismului Dublin şi utilizarea sa şi dincolo de cazurile de azil;

- sporirea convergenței în cadrul sistemului de azil prin elaborarea unui nou regulament, care va stabili o procedură unică de azil în Europa şi va înlocui Directiva pentru Proceduri de Azil, dar şi prin modificarea şi/sau înlocuirea unor directive specifice;

- prevenirea mişcării secundare a solicitanților de azil în cadrul UE, prin includerea unor măsuri procedurale consolidate în cadrul noilor proceduri de azil şi a directivelor specifice pentru a descuraja şi sancționa mişcarea ilegală către alte state membre;

- elaborarea unui nou mandat pentru Biroul European de Sprijin pentru Azil, astfel încât acesta să poată juca un nou rol în implementarea politicii de azil, dar şi un rol operațional consolidat, furnizând resurse financiare suficiente şi mijloace legale pentru realizarea acestui scop.[88]

Pe lângă aceste măsuri, a fost adoptată şi Declarația Summitului G7 (Japonia), ce conține şi referiri la un răspuns global pentru criza migrației şi refugiaților şi încurajează admisia temporară a refugiaților şi stabilirea unor scheme de relocare pentru a reduce presiunea asupra țărilor care găzduiesc un mare număr de refugiați[89].

Dincolo de aceste declarații ce îndeamnă la unitate, există şi poziții negative la adresa migranților/refugiaților ce, în mediile naționaliste, xenofobe, şi nu numai, au devenit teme de campanie, cum este cea pro Brexit. De la începutul campaniei, nouă luni consecutiv, imigranții au constituit în sondajele de opinie cea mai importantă problemă cu care se confruntă Marea Britanie, fiind structurată pe mai multe dimensiuni: de la corelația cu securitatea națională, la viitorul migrației şi dacă restricțiile asupra acesteia sunt compatibile cu ieşirea din UE.[90]

Aşadar, lunile aprilie şi mai 2016 nu au înregistrat schimbări dramatice în fluxul de migranți/refugiați, însă se poate afirma că, deşi începe să se cristalizeze un răspuns european concertat destinat gestionării acestei crize, din păcate mesajele negative capătă amploare, contribuind la dezvoltarea reacțiilor xenofobe în țările vizate de acest val şi, în special, în Regatul Unit al Marii Britanii şi Irlandei de Nord, a cărei apartenență la UE, ținta refugiaților, depinde de votul din luna iunie.

---

[88] Ibidem.

[89] *G7 Ise-Shima Leaders' Declaration*, G7 Ise-Shima Summit, 26-27 mai 3026, URL: http://www.mofa.go.jp/files/000160266.pdf.

[90] Will SOMERVILLE, *Brexit: The Role of Migration in the Upcoming EU Referendum*, 4 mai 2016, URL: http://www.migrationpolicy.org/article/brexit-role-migration-upcoming-eu-referendum.

UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE „CAROL I”

Corectură: Daniela RĂPAN

Lucrarea are 28 pagini.

Centrul de Studii Strategice de Apărare şi Securitate
Șoseaua Panduri, nr. 68-72, sector 5, Bucureşti
Telefon: 021.319.56.49 Fax: 021.319.57.809
E-mail: cssas@unap.ro Website: http//cssas.unap.ro

652/2016